

PANUN pakinoita

Vielä Istosta

Äskettäin oli puhetta Eetu Iston muistonäyttelystä, jonka Tornionseudun Kalevalaiset Naiset oli järjestänyt kaupunkinsa kansakouluun. Aikomukseni oli joka tapauksessa käydä tuota näyttelyä katsomassa ja siihen hätään sattui onneksi keipo sattumakyytikin, eräiden hyvien ystäväni tarjotessa paikkaa Oulun—Pariisin vaunussa. Olivat nimitettiin menossa Haaparannan tulin kautta uudella kuuden hengen vaalealla Fordillaan aina Hollantiin ja Ranskanmaahan saakka ja Tornioon saakka tuota minustakin väliin siltä kuin olisi nollut menossa lomille ja ulkomaille. Mutta tietäen Tornion tulin totisuuden näissä asioissa en yrittänyt kukaan piilottautua penkin alle, vaan jäin nöyrästi vaunusta siinä väliaikaisen tuliparakin edessä (uutta, komeaa tultaltoa paraikkaa rakennetaan).

Iston näyttelyyn kajoan senkin takia, että asiaa koskevan pakinani johdosta eräs taiteilijan omaisia, hyvä tuttavani, oli soittanut ja vakuuttanut, että kuulu »Hyökkäys»-taulu, jonka vaiheista kerroin seurotellen »Jeffin» Kokon kuvausta ja hänen olettamuksiaan (jotka hän to-

sin itsekkin tiesi todistamattomiksi), on kuin onkin valmistunut jo Berliinissä. Kertoja, nyt jo ikärouva, oli sanonut tietävänsä mallina olleen saksattaren — eiköhän vain ollut joku ylhäisönainen, paroonitar peräti? — nimenkin. Tornioaisten Isto-näyttelyssä, jolla muuten oli hyvä yleisömenestys, oli muistaakseni 28 työtä, joten enempiä Istoa ei kerralla koskaan ole ollut näytteillä. Taiteellisessa mielessä kokoelema oli hyvinkin epätasainen, mutta heikommillakin töillä on merkityksensä tämääntapaisessa näyttelyssä. Jokainen kävijä sai varmaan Istosta elävämman kuvan kuin minkäläisen muodostamiseen hänellä aikaisemmin on ollut tilaisuus. Todettakoon tässä vain kaksi seikkaa: erinomaisen elävät henkilökuvat (mm. saksalainen ja puolalainen viimys): pyrkimys yleensäkin käyttää vertauskuvia ja kiinnostus isänmaallisiin aiheisiin. »Hyökkäys»-taulu ei siis ole mikään poikkeuksellinen nimio Iston tuotannossa. Muutokuvista hyvin monet tuntevat rehtori Mauno Rosendalin jylhkeitä piirteitä esittävän taulun Oulun lyseon juhlasalista (vaikka kaikki nämäkään eivät tiedä, että se on Iston käsialaa).

Tämä muutokuvamaalaus on kylä hyvin edustarut tekijäänsä.

»Hyökkäys»-taulun sorjavartalolaisen Suomi-neidon kaikki tuntevat, näin voinee hyvällä syyllä sanoa. Hieman yllättävältä tuntuu tieto, että tämän neidon malina olisi ollut saksatar, mutta niinhän täytynee olla, koska taulu siis on valmistunut Berliinin kautena. Valokuvien (ystävällisiä) joukossa on kylä eräs suomalainen vaaehko kaunotar, jolla ehkä voisi olla jotain tekemistä Suomi-neidon kanssa. Lähtiessään Helsingistä Saksaan »ulosoppineella maalari» (näinhän oli kirjoitettu hänen passiansa) tuskin oli mitään tällaista aihetta mielessään, mutta se kehkeytyi vähitellen vieraalla maalla, jonne tiedot ja huhut kotimaan oloista ja tapahtumista luonnollisesti kantoivat. Minkäläinen on sitten ollut Suomi-neidon elävä malli? Tornion näytteessä oli kaksikin maalausta, jotka selvittävät tätä seikkaa. Saksalaisen kaunottaren pienehkön muutokuvan ns. rintakuvan) tunsin ennestään, vaikka minun piti sitä hyvän aikaa ihmetellä, missä oien sen ennen nähnyt. Sen omistaa nimittäin vanharouva Rivanto ja oli se lainattu tänne hänen tyttärensä rouva Sisko Iso'an kodista Oulunsalosta. Se esittää tummatukkaista kaunotarta, tukka kammattuna ajan tyyliin ja muodin mukaan korkeaksi nutturaksi otsa-

hiusten silti riippuessa vapaasti, voisipa sanoa hurmaavina kiharoina. Eroavaisuuksia tietysti on Suomi-neitoon ehkäpäähän ole alkuperäistä käynyt Kansallismuseossa vielä katsomassakaan, mutta yhtäläisyyksiä voi havaita runsaasti. Toinen Suomi-neidon malina esittävä maalaus on suht. isokokoinen saman naisen puolivartalo kuva, oikeastaan lähes koko kuva. Kaunottaremme istuu melkein selin alasti katsojaan, mutta kasvat ovat sivuttain. Hän on ollut komea täyteläinen nainen, ei enää aivan nuoriakaan.

»Hyökkäys»-taulun Suomi-neito on siis niinkuin luonolista onkin taiteilijan vapaa näkemys, riittävästi ainakin suomalaisen tytön näköinen, vaalea, puhdaspiirteinen, mutta samalla tavoin kookas ja voimakas nainen, niinkuin mallinsakin. Tämääntapaisia vertailuja ja havaintoja olisi tietysti voinut tehdä enemmänkin, mutta tässä vain muutamia matkamiehen toteamuksia, yleistesti kiinnostavasta aiheesta.

Tornion arvoisien naisten aloite ja toimenpide oli siis kaikin puolin kiitettävä ja oli hauska todeta, että suvusta puhumattakaan Iston taulujen omistajat molemmin puolin rajaa niin ystävällisesti oivat suhtautuneet ajatukseen ja luovuttaneet taulujaan yleisön katseltaviksi.